

25. Kaupunginkirjasto¹⁾

Lainaustoiminnan kehitys. Kirjaston kokonaislainaus lisääntyi v:n 1969 aikana runsaasti 150 000 kirjalla. Kasvu oli huomattavasti pienempi kuin edellisenä vuonna, joka tässä suhteessa oli täysin poikkeava ja ennätyksellinen. Taloudellisten olojen normalisointuminen vakauttamisen avulla taittoi ilmeisesti kirjastoihin kohdistuvalta paineelta kärjen. Lisäykset olivat suurimmat kirjastoauto- ja laitost kirjastotoiminnan kohdalla. Myös pääkirjaston osalta kirjattiin entistä tuntuvasti korkeampi lainausluku, mikä luonnollisesti kiristi tilannetta ylikuormitetuissa tiloissa vielä entisestäänkin.

Lainaustoiminnan hidastuneen kasvun johdosta ei henkilökuntatilanne enää oleellisesti vaikeutunut eikä kirjallisuusmääräraha-vaus entisestään kasvanut. Mikäli kehitys lähivuosina asettuu tavanomaisiin uomiin, voitaneen poikkeuksellisen kasvun aiheuttamat määrärahalliset vajaukset vähitellen saada korjatuiksi ja normaalit toimintaedellytykset jälleen luoduiksi. Ilmenneitä vaikeuksia ei sovi ihmetellä jos pidetään mielessä, että kirjaston lainaus neljässä vuodessa lisääntyi yli 1.1 milj. kirjalla (v:n 1965 lainaus 2 557 862). Vastaavana aikana lainaus helsinkiläistä kohden nousi 5.4 kirjasta 7.0 kirjaan. Kehitys on ripeydessään, sen aiheuttamista vaikeuksista huolimatta, ollut erittäin ilahduttava ja vienyt Helsingin lainaus-tiheyden suhteen Pohjoismaiden pääkaupunkien kirjastolaitosten kärkeen. Saavutus on pääkirjastorakennuksemme kelvottomuu-

teen nähden todella merkittävä. Toisaalta on myös välttämätöntä todeta, että useat maamme kaupunginkirjastot viime vuosien kirjastollisen korkeapaineen aikana yltyivät yli kymmeneen lainaan asukasta kohden ohittaen tässä suhteessa selvästi pääkaupungin vastaavan palvelutehokkuutta kuvaavan luvun.

Laitost kirjaston laajeneminen. Toimintavuoden tärkein tapahtuma oli kirjastopalvelun aloittaminen 1.9. Helsingin Yliopistollisen keskussairaalan klinikoilla. Erittäin kauan aikaa vireillä ollut ja melko paljon julkistakin sananvaihtoa aiheuttanut suunnitelma saatettiin kohtuullisen hyvin toimintaedellytyksin toteutukseensa.

Aloite Helsingin yliopistollisen keskussairaalan kirjastotoiminnan liittämistä kaupunginkirjaston piiriin tehtiin välittömästi uuden kirjastolain astuttua voimaan v. 1962. Tarkan toimintasuunnitelman laatiminen kustannuslaskelmiseen edellytti kuitenkin yksityiskohtaisia sovellutusohjeita valtionavun suhteen, joten toiminnan laajennusta koskeva tarkka ehdotus kustannusarvioineen voitiin esittää vasta v. 1965. Tällöin ehdotettiin toteutusta kolmessa vaiheessa, joista ensimmäinen käsittäisi Meilahden sairaala-alueen, toinen vaihe Töölön sairaalan ja Psykiatrian klinikan sekä viimeinen muut klinikat (Kirurgian sairaala ja Unioninkadun klinikat). Kustannukset kytkettiin kunkin vuoden potilaspaiikkajakautumaan siten, että HYKS suorittaisi kaupunginkirjastolle val-

¹⁾ Kertomukseen kuuluvat tilastotaulukot, joita ei ole otettu tähän teokseen, on julkaistu Helsingin kaupungin tilastollisessa vuosikirjassa ja kaupunginkirjaston kertomuksen eripainoksessa.

Helsingin yliopistollisen keskussairaalan Meilahden sairaala-alueen laitost kirjaston huoneistosta käsin ei ainoastaan kirjavaunuin huolehdita kirjastokäynneistä kaikilla osastoilla, vaan potilaat voivat määrätuokoina itse tulla valitsemaan kirjoja suoraan hyllyistä.

tionavun ulkopuolelle jäävistä menoista ei-helsinkiläisten hoitopäiviä suhteellisesti vastaavan osuuden.

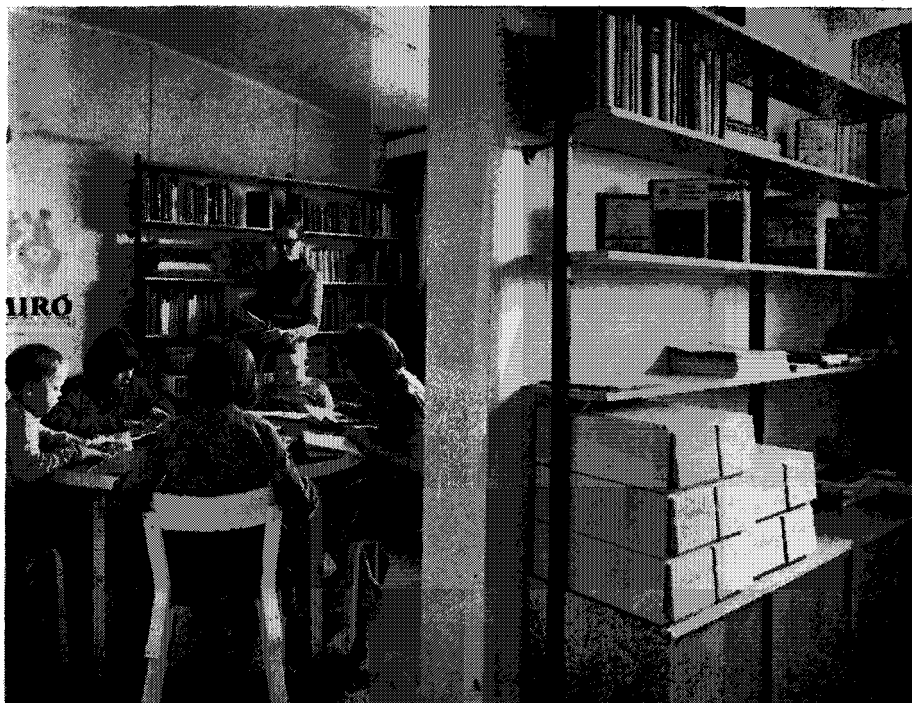
HYKS:n liittohallitus hyväksyi kirjaston laatiman suunnitelman, mutta käytännön vaikeudeksi jäi kirjastolle sopivan keskeisen huonetilan osoittaminen Meilahden sairaala-alueelta. Tämä kysymys ratkesi vasta ns. vanhan talousrakennuksen saneerauksen yhteydessä. Pohjakerroksesta luovutettiin kirjaston käyttöön 109 m² käsittävä huoneisto, josta on hyvät yhteydet maanalaiseen käytäväverkostoon.

Keskussairaalan kirjastotoimintaa varten perustettiin muitten virkojen ohella tilapäisen osastonhoitajan virka. Peruskokoelma arvioitiin kolmeksi kirjaksi potilaspaikkaa kohden eli Meilahden sairaala-alueen osalta 6 000 niteeksi. Ensimmäiseen vaiheeseen lii-

tettiin HYKS:n liittohallituksen toivomuksesta myös Psykiatrian klinikka, jonka kirjastotoiminta huonetilan korjauksen jälkeen voitiin aloittaa 9.12.

Työskentelyn antamat kokemukset ovat toistaiseksi olleet varsin myönteiset heijastuen mm. erittäin korkeissa lainausluvuissa. Laitost kirjastotyön kannalta aluevaltaus on ollut merkittävä askel kohti kaikki pääkaupungin sairaalat kattavaa tehokasta ja saatatonta kirjastollista huoltoa. Oleellisena tavoitteena on tämän ohella pidettävä kirjojen kotiinkuljetusta avohoidossa oleville sairaille ja liikuntakyvyttömille. Tältä osin aloitteiden tekeminen on kuitenkin kilpistynyt kirjastolainsäädännön ahtaisiin valtioneapusaännöksiin, jotka eivät sulje piiriinsä kirjojen kotiinkuljetuspalvelua.

Töölön sivukirjasto. Töölön uuden sivukir-

Psykiatrian klinikan laitoskirjaston huonetilat ovat jossain määrin ahtaat, mutta lapset viihtyvät kuvakirjojen parissa.

jaston rakennustyöt edistyivät suunnitelmien mukaisesti. Valtion rahoitusosuuden asettamien työllisyyssehtojen johdosta oli työt keskeytettävä 1.6.—30.9. väliseksi ajaksi, koska opetusministeriölle tehty anomus saada jatkaa töitä yli kesäkauden ei johtanut tulokseen. Talon harjannostajaiset pidettiin 31.5., jolloin rakennus oli vesikattovaiheessa.

Kirjastolautakunnan tehtyä asiaa koskevan aloitteen julisti Helsingin kaupungin kuvataidetoimikunta 9.6. kilpailun veistoksen hankkimiseksi Töölön uuden kirjastotalon eteen. Määräaikaan mennessä saapui 74 ehdotusta. Palkintolautakunta ratkaisi kilpailun kokouksessaan 12.10. seuraavasti: I palkinto 4 500 mk Kari Juva, II palkinto 3 500 mk Jouko Toiviainen ja III palkinto 2 000 mk Raimo Heino sekä lunastukset à 1 500 mk Matti Hautamäki ja Nina Terno.

Töölön vanhan sivukirjastorakennuksen osalta tilanne kärjistyi sen johdosta, että suunniteltujen uusien hotellirakennuksien aikataulua kiristettiin ja kirjastotalon purkaminen tuli välittömästi ajankohtaiseksi. Vastoin aikaisemmin saatuja vakuutuksia Töölön sivukirjaston oli väistytävä paikaltaan ennen uuden kirjastorakennuksen valmistumista eli ennen uuden vuokrasopimuksen voimaantulua 1.7. Siirtoa varten käytettävissä oleva aika supistui muutamaan kuukauteen. Kiinteistöviraston avulla käynnistetyt perinpohjaiset huoneistotiedustelut osoittivat, että Töölön kaupunginosasta ei ollut vuokrattavissa minkäänlaista kelvollista huonetta, joka edes välttävästi olisi voinut toimia sivukirjaston väliaikaisena sijaintipaikkana. Ainoaksi käyttökelpoiseksi ratkaisuksi tarjoutui sivukirjaston siirtäminen van-

haan, purkutuomion alaisena olevaan puu-rakennukseen Kivelän sairaala-alueella. Huonetiloja yhdistämällä oli mahdollista saada toiminnallisesti käyttökelpoinen huoneisto kirjaston käyttöön. Valtaosa kirjakokoelmasta voitiin sijoittaa avohyllyille ja työhuonetilannekin oli tyydyttävästi ratkaistavissa. Varsinaisen opintosalin toiminnan jatkamiselle ei sitä vastoin löytynyt edellytyksiä.

Muiden vaihtoehtojen puutteessa kirjastolautakunta esitti ko. rakennuksen kiireellistä asettamista Töölön sivukirjaston käyttöön ja anoi määrärahaa tarpeellisten korjaustöiden suorittamiseen. Pakkotilanteesta johtuen välttämättömät muodollisuudet selvitettiin harvinaisen nopeasti: talon asukkaat sijoitettiin muualle, korjaus- ja muutostyöt toteutettiin ennätysajassa. Kesäkuun viimeisinä päivinä muutto suoritettiin puuseppien, sähkömiesten ja maalareiden vielä viimeistellessä töitään.

Töölön sivukirjaston toiminta sujui väliaikaisissa tiloissa olosuhteisiin nähden tyydyttävästi. Rakennuksen kunto saatiin korjausten avulla kohtalaisen hyväksi ja huoneisto oli kauttaaltaan valoisa ja siisti. Odotetusti lainaus väheni jonkin verran, mutta suurin osa lainaajista sopeutui nopeasti uusiin olosuhteisiin.

Vanhan pääkirjastorakennuksen uusiutuminen. Pääkirjaston vuosi vuodelta korostetumpiin toimintavaikeuksiin haettiin ratkaisua toteuttamalla koko vuosikymmenen ajan viireillä ollut osastojakomuutos. Aikaisempi kielellinen jakautuma suomenkielisen kirjallisuuden ja toisaalta ruotsin- ja vieraskielisen kirjallisuuden lainausosastoihin oli johtanut ensinmainitun osaston yhä kohtalokkaampaan ja täysin suhteettomaan ylikuormitukseen. Rakennuksen toimintakapasiteetin huomattava lisääminen voitiin saada aikaan tasaamalla eri osastoihin kohdistuvaa painetta.

Kielestä riippumatta tietokirjallisuus yhdistettiin omaan osastoonsa ja kaunokirjallisuus sijoitettiin kokonaisuudessaan suomen-

kielisen kirjallisuuden lainausosastona toimineeseen toiseen kerrokseen. Toteutettu uudelleenjärjestely vastasi sivukirjastoissa noudatettua käytäntöä, joka sinänsä on omiaan tuomaan tietokirjallisuuden koko laajuudessaan välittömästi lainaajan ulottuville.

Osastojakomuutoksen yhteydessä järjestettiin pohjakerrokseen keskitetty lainauspiste, jossa lainojen rekisteröinti valokuvausmenetelmällä ja palautukset lajittehuoneeseen hoidetaan. Järjestely edellytti uuden hissien asentamista sekä lasten ja nuorten lainausosaston siirtämistä lasten lukusalin tiloihin. Lukutilat ja käsikirjasto puolestaan sijoittuivat supistettuina lainaajakortiston aikaisempaan huonetilaan, jota ei kuitenkaan kertomusvuoden aikana saatu lopullisesti kunnostetuksi.

Uudistusten yhteydessä suoritettiin pääkirjastossa myös huomattavia vuosikorjauksia ja kalustohankintoja. Varastotilana aikaisemmin ollut ylin kerrostaso otettiin yleisötilana käyttöön ja varattiin ensisijaisesti taidetietokirjallisuudelle. Kellaritasoon järjestettiin henkilökunnan kahvio. Pääsisäänkäynnin tuulikaapin yhteyteen saatiin lämminilmapuhallin. Pohjakerroksen käytävään sijoitettiin uusi opastus- ja valvontapiste.

Pääkirjastoa käyttävän yleisön kannalta muutokset olivat läpikotaiset. Lainausosastoilla ei yksikään kirja jäänyt entiselle paikalleen. Lainajien sopeutumista pyrittiin helpottamaan ja nopeuttamaan monipuolisella, mahdollisimman tehokkaalla tiedotustoiminnalla. Uudistuksia koskeva tiedotustilaisuus järjestettiin pääkirjastossa 10.10., minkä lisäksi asiaa koskevia painotuotteita ja monisteita jaettiin runsaasti kirjaston käyttäjille.

Alkuperäisen suunnitteluajataulun mukaan uudelleenjärjestely oli tarkoitus toteuttaa hiljaisena kesäaikana. Rakennustöiden ajoitusta ei kuitenkaan kyetty tarkasti noudattamaan, joten varsinainen muutto siirtyi syksyyn. Siirtotoimenpiteiden takia pääkirjaston aikuisten lainausosastot oli pidettävä suljettuina viikon ajan 6.—11.10. Uutta osas-

Töölön sivukirjastorakennus harjannostajaispäivänä 31.5. ennen töiden keskeyttämistä kesäkaudeksi.

tojakoa ja lainausmenetelmää sovellettiin täydessä laajuudessaan ensimmäistä kertaa 13.10., jolloin ruuhkaantuminen luonnollisesti oli pahimmillaan. Vastoin ennakkoodotuksia yleisön taholta tulleet vastareaktiot supistuivat verrattain vähin. Sopeutuminen uusiin olosuhteisiin sujui asteittain varsin kitkattomasti.

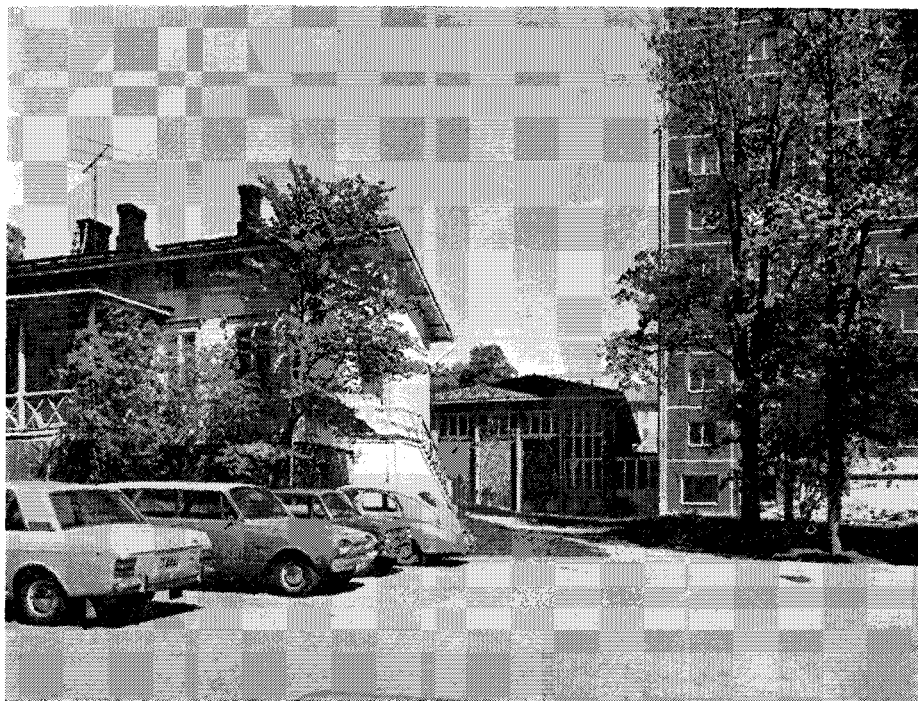
Pääkirjastoa koskevat muutokset ulottuivat myös puhelinliikenteeseen. Rakennusviraston puhelinkeskus otti huhtikuun alusta lähtien huolehtiakseen pääkirjaston puhelinvälityksestä. Yleisönpalveluosastoille varattiin virka-ajan jälkeen käytettäväksi kahdeksan suoraa linjaa. Syyskuussa valmistui automaattinen ohivalintakeskus, jota käyttäen pääkirjaston kaikille osastoille päästään myös suoraan ilman puhelinvälitystä. Ohivalintanumeroista tiedotettiin yleisölle jaetussa mo-

nisteessa »Kirjasto uusiutuu — Huvudbiblioteket i stöpsleven».

Henkilökunta. Kertomusvuoden päättyessä oli kaupunginkirjastossa 170 vakinaista ja 36 tilapäistä viranhaltijaa, työsuhteessa olevia kuukausipalkkaisia työntekijöitä oli 12. Tuntipalkkaisten kirjastoamanuenssien ja kirjastoapulaisten vuoden aikana suorittama työmäärä oli 131 704,5 tuntia, vastaten n. 80 kokopäiväisen työntekijän työmäärää.

Kaupunginkirjastoon valittiin uusina viranhaltijoina kirjastoamanuensseiksi Hertta-Maija Ignatius ja Anna-Maija Valkonen 1.2., Martina Aminoff 1.8., Paula Lehto, Tuula Mattila ja Orvokki Tanttu 1.9. sekä Viveka Floman 1.11. lukien.

Seuraavat kaupunginkirjaston viranhaltijat siirtyivät toiseen kirjaston virkaan: osas-

Vasemmalla olevaan puurakennukseen Kivelän sairaala-alueella Töölön sivukirjasto sijoittui väliaikaisesti juhannuksesta lukien uuden rakennuksen valmistumiseen saakka.

tonhoitajaksi Eila Lindqvist 16.3., opiskelun-
neuvojaksi Teuvo Telakivi 1.5., sivukirjaston-
hoitajaksi Hilikka Kauppi 1.6., osastonhoita-
jaksi Svanhild Snell 1.8., vanhemmaksi kir-
jastoamanuenssiksi Edith Nissinen 1.10.,
sivukirjastonhoitajaksi Liisa Aarnio 1.10. ja
opiskelunneuvojaksi Leena Sippola 1.11.
lukien.

Eläkkeelle siirtyivät sivukirj.hoit. Rakel-
maria Engman-Enari 26.3. sekä kirjastoama-
nuenssit Vuokko Lumme 1.7., Ragna Norr-
mén 1.12. ja Sylvia Korpi-Anttila 28.12.
lukien.

Kirjaston palveluksesta erosi opiskelun-
neuvoja Maire Mäkinen 16.1. lukien.

Sivukirj.hoit. Sinikka Paloheimo kuoli 13.4.

Kaupunginkirjaston palveluksessa oleville
myönnettiin sairauden, tapaturmien ja äi-
tiyslomien vuoksi virkavapautta yhteensä
5 136 päivää.

Kirjastotutkintoa varten vaadittavan har-
joittelun suoritti 11 henkilöä. Harjoittelijoille
järjestettiin kevätkaudella koulutustilaisuuksia (24 t), joissa käsiteltiin mm. kaupungin-
kirjaston historiaa ja organisaatiota, kirjalli-
suuden valintaperiaatteita ja hankintamene-
telmiä, luokitusta ja luettelointia sekä kir-
jastotoiminnan erikoistyömuotoja. Harjoit-
telunohjaajana toimi apul. kirj.joht. Sirkka-
Liisa Meri. Kirjastonjohtajan ja harjoittelun-
ohjaajan lisäksi luentoja pitivät kirjaston
omat esiteltyjen alojen erikoistuntijat sekä
kirjastoneuvos Helle Kannila. Lisäksi har-
joittelijat osallistuivat Helsingin seudun kir-
jastoharjoittelijoiden yhteisluentoihin tu-
tustuen täten myös tieteellisten kirjastojen
toimintaan.

Kaupunginhallituksen koulutustoimikun-
nan järjestämälle tulokaskurssille osallistui
neljä kirjastoamanuenssia. Os.hoit. Eila Lind-

Pääkirjaston lainaustoimistossa huolehditaan valokuvausmenetelmän avulla keskitetysti kaikkien osastojen kirjalainojen rekisteröinnistä.

qvist ja sivukirj.hoit. Kaija Salonen osallistuivat koulutustoimikunnan järjestämään toimistopäällikköseminaariin.

Kirjastossa työskenteli kolme toimistokoulun harjoittelijaa. Työnopeettajana toimi kirjanpit. Elsa Aarnio.

Sivukirjaston- ja osastonhoitajien kokous pidettiin pääkirjastossa 26.11. Kirjastonjohtaja selosti kaupunginkirjaston pitkän tähtäyksen taloussuunnitelmaa vuosiksi 1970—1979. Apul. kirj.joht. Sirkka-Liisa Meri esitti harjoittelijakoulutuksessa varteenotettavia näkökohtia sekä suunnitelmia koulutuksen tehostamiseksi. Järjestetyssä paneelikeskustelussa kirjastonjohtaja ja apulaikirjastonjohtajat vastasivat osanottajien kysymyksiin.

Helsingin seudun kirjastoharjoittelijoille järjestettyyn retkeen Nurmijärven kunnankirjastoon ja Hyvinkään kaupunginkirjastoon

osallistui myös kirjaston muuta henkilökuntaa.

Kirjastoautotoiminta. Kirjastoautojen käyttö jatkui erittäin vilkkaana. Lainauksen jatkuvan kasvun johdosta toimintavaikudet muodostuivat erityisen huolestuttaviksi Myllypuron ja Kontulan kaupunginosissa. Autojen aikatauluihin tehtiin joitakin muutoksia, joiden avulla pyrittiin paineen tasoitamiseen.

Musiikkiosasto. Pääkirjaston kolmannen kerroksen opintosalin yhteydessä olevaan musiikkiosastoon hankittiin kertomusvuoden aikana 418 levyä, joista osa kielilevyjä ja ns. kirjallisia äänilevyjä. Levyjen kokonaismäärä oli vuoden lopussa 2 148. Levyjen kuuntelijoita oli yhteensä 10 116, jotka kuuntelivat yhteensä 11 420 levyä.

Mikrofilmit. Helsingissä ilmestyneiden sanomalehtien ja vanhimpien maassamme il-

mestyneiden lehtien mikrofilmausta jatkettiin. Vuoden lopussa mikrofilmirullien lukumäärä oli 2 885.

Kaukolainaus. Kaukolainapyyntöjä muilta kirjastoilta vastaanotettiin 1 341, joista voitiin lähettää 691 (ed. v. 733) teosta, näistä 125 (138) ulkomaille. Muille kirjastoille lähetettiin 50 kaukolainapyyntöä, joista saatiin 45 kirjaa. Jäljennepalvelusta huolehdittiin yhteistoiminnassa alan erikoisliikkeiden kanssa.

Tiedotustoiminta. Henkilökuntalehti »Kirjaston Kuulumisia», jota jaettiin myös pääkaupungin sanomalehdille ja erälle maamme kirjastoille, ilmestyi 11 numerona. Pääkirjastoa koskevan yleisölle tarkoitetun esitteen »Kirjasto uusiutuu — Huvudbiblioteket i stöpsleven» suunnitteli kuvaamataidonop. Leena Ahvonen. Yleisölle jaettavaksi painatettiin sivukirjastojen osoitteet ja puhelinnumerot sisältävä esite. TV-1 esitti 11.3. toimitt. Singa Sandelinin suunnitteleman kirjastoja koskevan ohjelman »Låna och läs». Lähetys kesti 40 minuuttia ja se oli varustettu suomenkielisin tekstityksin. Suurin osa ohjelmasta oli kuvattu kaupunginkirjaston eri toimintapisteissä. Suppeammin kirjastoa käsiteltiin useissa radio- ja televisiolähetyksissä.

Kokoukset ja opintomatkat. Kirj.joht. Sven Hirn osallistui pohjoismaisten pääkaupunkien kirjastonjohtajien neuvottelukokoukseen Tukholmassa 5.—6.5. Kokouksessa käsiteltiin kirjanvalintajärjestelmiä, kirjastojen sisäistä tiedotustoimintaa sekä siirtokirjajärjestelmää.

Kirj.joht. Sven Hirn osallistui myös Turun, Tampereen ja Helsingin kirjastonjohtajien kokoukseen 21.11. Tampereella. Kokouksessa käsiteltiin kirjastojen audiovisuaalisia toimintamuotoja ja esiteltiin Tampereen uusi kirjastoauto.

Apul.kirj.joht. Sirkka-Liisa Meri osallistui 19.—20.11. Työterveyslaitoksen Helsingissä järjestämille työhönottajien neuvottelupäiville. Neuvottelupäivillä käsiteltiin työter-

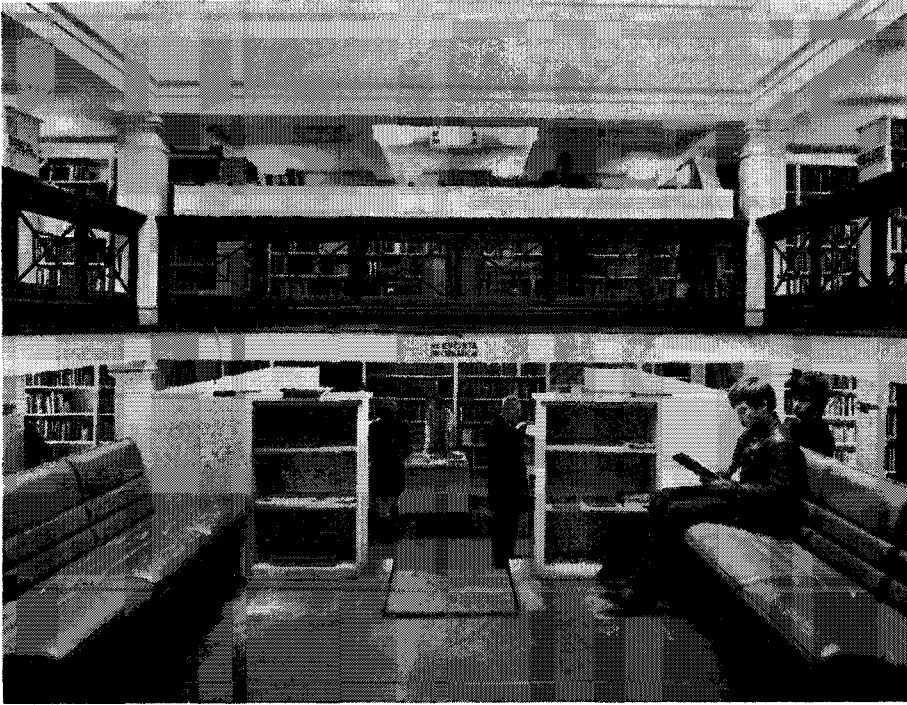
veyden nykynäkymiä, työhönnoton toteutusta, työntekijöiden vaihdunta-alttiutta, vuorotyötä, ergonomiaa ja yritysdemokratiaa. Apul.kirj.joht. Sirkka-Liisa Meri osallistui myös harjoittelunvalvojen neuvottelukokoukseen Tampereella 15.12.

Opisk.neuv. Benita Kock aloitti 5.9. Suomen Kirjallisuuspalvelun seuran järjestämän, kaksi lukukautta kestävästä informaatiopalvelun kurssin.

Yleiseen kirjastokokoukseen Vaasassa 19.—21.8. osallistui kirjastonjohtaja ja 17 muuta viranhaltijaa sekä useita tuntipalkkaisia. Ruotsinkielisten kirjastoseurojen kokous pidettiin 13.—14.6. Maarianhaminassa ja siihen osallistuivat Benita Kock, Mirjam Nyberg ja Svanhild Snell, joka piti kokouksessa esitelmän aikuiskasvatuksesta ja kirjastojen sekä muiden kansansivistysjärjestöjen yhteistyöstä.

Vaasan kesän yhteydessä järjestettyyn lastenkulttuuriseminaariin 13.—14.6. osallistui viisi kirjaston virkailijaa. Suomen Kirjastoseuran lastenkirjastotoimikunnan järjestämille opintopäiville Suomussalmella 14.—17.7. osallistui kirj.aman. Sirkka Svedberg, joka toimi päivien johtajana. Sivukirj.hoit. Kaija Salonen osallistui Suomen Television järjestämään lastenkirjallisuusseminaariin.

IFLA:n kokoukseen Kööpenhaminassa 24.—30.8. osallistuivat laitoskirj.joht. Mirjam Nyberg Suomen Kirjastoseuran virallisenä edustajana ja apul.kirj.joht. Eila Wirla. Maist. Nyberg piti sairaalakirjastojaoston kokouksessa esitelmän vanhainkotien kirjastopalvelusta Suomessa. Os.hoit. Svanhild Snell ja kirj.aman. Paula Lehto osallistuivat Ruotsin kouluylihallituksen järjestämään van-
kilakirjastoja käsitelleeseen kokoukseen Södertäljessä 5.—6.5. Opisk.neuv. Benita Kock osallistui Sveriges allmänna biblioteksför-
eningin kokoukseen Kristianstadissa 16.—19.6. Kirj.aman. Arla Lindgrén aloitti vuoden kestävästä opintomatkinsa Yhdysvaltoihin 1.7. Kirj.hoit. Robert James Lontoosta työskenteli kirjastossa 18.8.—13.9.

Pääkirjaston osastojakomuutoksen yhteydessä on kolmannen kerroksen lainauspöyjiä poistettu ja sen tilalle muodostettu istumaryhmä tietokirjallisuuden lainaajia varten.

Vierailut ja kirjaston esittelyt. Pääkirjastoa, sivukirjastoja ja kirjastoautoja on kertomusvuoden aikana esitelty useille koti- ja ulkomaisille vieraille, joista mainittakoon: opettajaryhmä USA:sta, kreikkalainen opett. George Starou, kirj.hoit. Ellen Bauman, Gladewater, Texas, kirjailijat Claes Engström ja Siv Widerberg Ruotsista, kirj.joht. Werner Mevissen Bremenistä, Miss Y. Iskenderian, City College of New York, Library, Mrs. Marion E. Wiethorn, New York Public Library, länsisaksalaisen Martin Behaim-Gesellschaftin puheenjohtaja tri Kurt Schleucher, kirj.joht. Ragnar Ljung, Karlstadista, tanskalaiset arkkitehdit Bo Cock-Clausen ja Peter Brodersen, kirj.hoit. G. G. Allen Australiasta, Romanian valtion kirjastotoimen johtaja prof. George Radu sekä kirj.joht. Lillian Nilssen, Telemark, Norja.

Kirjaston toimintaan on lisäksi tutustunut

useita vierailijaryhmiä kuten Tampereen yliopiston ja Svenska social- och kommunalhögskolanin kirjastotutkimnon opiskelijat, Helsingin seudun kirjastoharjoittelijat sekä Vapaakirkon saarnaajakoulun ja Helsingin kristillisen kansanopiston oppilaita.

Lastenkirjastotoiminta. Kansa- ja oppikoulujen luokille pidettiin 83 kirjastonkäytön opetustuntia, joihin osallistui yhteensä 2 269 koululaista. Tämä toiminta perustui samoin kuin edellisenäkin vuonna järjestelmälliseen yhteistyöhön kouluviranomaisten kanssa. Kansakoulujen tarkastajien ja kirjaston yhdessä allekirjoittama kehoitus vierailla määrittäytyen luokkien kanssa lähimmässä sivukirjastossa lähetettiin koulujen johtajaopettajille, joille samalla toimitettiin julistetta »Kivat kirjat kirjastosta». Tietokilpailuja järjestettiin pääkirjastossa sekä Kallion, Eteläisessä, Herttoniemen, Lauttasaaren, Mal-

min, Vartiokylän ja Porolahden sivukirjastoissa ja osanottajia oli yhteensä 1 614. Satutunteja pidettiin pääkirjastossa sekä Kallion, Vallilan, Vuosaaren, Herttoniemen, Maunulan, Kulosaaren ja Vartiokylän sivukirjastoissa sekä Meilahden laitoskirjastossa, osanottajamäärä yhteensä 3 555. Kallion sivukirjaston satutunneista oli viisi nukketheateresitystä, jotka lastenosaston henkilökunta oli omin voimin valmistanut. Meilahden sairaalan eri klinikoilla huettiin lapsipotilaille varsinaisten satutuntien lisäksi satuja osastokierrosten yhteydessä n. 40 kertaa.

Kouluradio vieraili Kallion sivukirjaston lastenosastolla haastattelemassa os.hoit. Ulla Lehtosta ja lastenosaston asiakkaita 27.10. lähetettyyn ohjelmaan »Jutellaan kirjastoista». Sivukirj.hoit. Kaija Salonen selosti kaupunginkirjaston toimintaa Helsingin kaupungin kokeilukansalaiskoulun yhdeksänsille luokille.

Laitoskirjastotoiminta. Laakson ja Nikkilän laitoskirjastot jouduttiin sairaaloissa suoritettujen uudelleenjärjestelyjen johdosta siirtämään uusiin huoneistoihin, jolloin molemmat kirjastot saivat laajemmat tilat käyttöönsä. Kaupunginhallituksen luvalla jatkettiin kirjastotoimintaa aikaisempaan tapaan HYKS:n polio-osastolla ja IV:n sisätautien klinikan munuaisosastolla.

Laitoskirj.joht. Mirjam Nyberg ja vs. os.hoit. Pirkko Pöysälä osallistuivat touko-kesäkuussa yli- ja osastonhoitajien kokouksiin Meilahden sairaaloissa selostaen laitoskirjastotoiminnan periaatteita, Helsingin kaupunginkirjaston laitoskirjastoverkostoa sekä HYKS:n kirjastosuunnitelmaa. Yhteistointa klinikoiden osastonhoitajien kanssa on jatkunut ja kirjastonhoitajat ovat olleet läsnä heidän kokouksissaan Meilahden sairaalassa sekä Naistenklinikalla. Kirjastotoimintaa on esitelty myös Psykiatrian klinikan osastonhoitajille, ja laitoskirjastonjohtajan selostus kirjastosta julkaistiin sairaalan henkilökuntalehdessä. Kirj.aman. Pirkko Pöysälä osallistui Roihuvuoren vanhainkodin osastonhoita-

jien kokoukseen ja selosti siellä laitoskirjastotoimintaa yleensä ja ko. vanhainkodissa sekä jakoi läsnäolleille esitteen laitoskirjaston palvelusta. Hesperian sairaalassa kirjaston edustaja osallistui sairaalan työpaikkakoulutus-toimikunnan työskentelyyn.

Sokeain kirjastosta saatiin vuoden aikana lainaksi 307 äänikirjaa vanhainkodeissa hoidettaville näkövammaisille ja silmäklinikan potilaille. Äänikirjalainoja oli 381. Sokeain kirjastosta saatiin myös 3 magnetofonia lainaksi silmäklinikan potilaita varten.

Kerhotoiminta. Pääkirjaston ranskan kerho Cercle de littérature française kokoontui neljä kertaa P. Guy Béthunen johdolla ja osanottajia oli keskimäärin 21. Espanjan kerho kokoontui kolme kertaa Alfonso Retan johdolla, osanottajia keskimäärin 8. Kallion sivukirjastossa järjestettiin kolme musiikki-iltaa, joissa oli osanottajia keskimäärin 35. Esitelmiä pitivät tait. Ilpo Mansnerus, maist. Viljo Immonen ja Jarmo Kokkonen. Kalliossa järjestettiin myös kaksi esitelmätilaisuutta, joissa puhuivat dipl.ins. T. K. Laakso ja opetusneuvos Yrjö Kallinen. Osanottajia oli keskimäärin 51. Kallion sivukirjastossa järjestettiin lisäksi etupäässä nuorille tarkoitettu kirjallinen ilta, jossa Helsingin lyseon oppilas käsitteli Eila Pennasen teosta »Mongolit». Kirjailija oli läsnä tilaisuudessa ja kertoi kirjansa »Tilapää» syntyvaiheista. Osanottajia oli 30.

Hesperian sairaalan päiväosastolla kokoontui kirjallisuuskerho yhteensä 11 kertaa. Osanottajia oli keskimäärin 10—15. Ohjelmassa oli kirjallisia äänilevyjä, potilaiden omia esityksiä ja vapaata keskustelua. Nikkilän sairaalan kirjastossa pidettiin musiikki-iltoja viisi kertaa. Osanottajia oli keskimäärin 22 ja musiikin esittelystä huolehti musiikkiterapeutti, hum.kand. Petri Lehtikainen. Suursuon vanhainkodissa järjestettiin heinäkuussa kirjastoa ja kirjoja esittelevä tilaisuus vanhuksille. Osanottajia oli n. 70. Vanhainkodissa on joulukuun alusta lähtien toiminut kirjallisuuskerho kirjastonhoitajan ja so-

Kolmannen kerroksen kaikki tasot on avattu yleisön käyttöön. Tilanahtaus on edelleenkin leimaa antavaa, mutta kattoikkuna ja kunnostetut kalusteet luovat kodikasta tunnelmaa.

siaalihoitajan yhteistyönä. Kerho kokoontui neljä kertaa, osanottajia keskimäärin 10—15.

Kirjavarasto. Kirjastoon hankittiin ja luetteloiitiin 82 677 uutta kirjaa, joista lahjoja 1 720, ja kokoelmista poistettiin 48 821 teosta. Kirjakokoelma kasvoi vuoden aikana 33 856 kirjalla ja teosten kokonaismäärä oli vuoden lopussa 1 019 446.

Kirjastoon tilattiin tai saatiin vapaakappaleina 814 eri aikakauslehteä yhteensä 3 008 vuosikertaa. Sanomalehtivuosisikertojen kokonaismäärä oli 1 022 edustaen 118 eri lehteä.

Aukioloajat. Porolahden, Vartiokylän ja

Vuosaaren sivukirjastot muutettiin 1.9. lukien koko päivän avoinna oleviksi (ma-pe klo 9.30—20, la klo 9.30—15). Muilta osin aukioloajat olivat samat kuin aikaisemmin. Pääkirjaston lasten ja nuorten lainausosasto oli suljettuna muuton vuoksi 7.—8.5. ja aikuisten lainausosastot 6.—11.10. osastojen uudelleenjärjestelyn vuoksi. Pääkirjaston lasten ja nuorten lukusali oli suljettuna 6.3. alkaen korjaustöiden ja uudelleenjärjestelyn vuoksi.

Tulot. Kaupunginkirjaston tulot nousivat kertomusvuonna 2 459 316 mk:aan, josta valtionavun osuus oli 2 213 243 mk ja muita tuloja yhteensä 246 073 mk.

25. Kaupunginkirjasto

Menot. Kertomusvuoden talousarvioon oli kaupunginkirjaston menoja varten merkitty 7 475 045 mk, yhteistileiltä siirrettiin 82 592 mk, v:lta 1968 siirtyi 181 704 mk, joten käytettävissä oli yhteensä 7 739 341 mk. Tilien mukaiset menot nousivat 7 346 874 mk:aan, v:lle 1970 siirtyi 173 899 mk, joten käyttämättä jäi 218 568 mk.

Menojen jakautuma oli seuraava: palkkausmenoja 4 524 485 mk (61.6 %), kirjallisuus- ja sidontakuluja, lehtitilauksmaksuja sekä äänilevyjen ja mikrofilmien hankinta 1 429 209 mk (19.4 %), josta pelkästään kir-

jallisuuden hankintaan käytettiin 973 758 mk, huoneisto-, siivous- ja kalustomenot 1 220 323 mk (16.6 %) sekä painatus-, toimisto-, kuljetus- ym. kustannukset 172 857 mk (2.4 %).

Kirjastolautakunnan valvonnan alaiset yritykset. Kirjastolautakunta valvoi seuraavien yleishyödyllisten yritysten ja laitosten saamien avustusten käyttöä: Helsingin yliopiston ylioppilaskunnan kirjasto, Yhdistys Kirjoja Sokeille, Kasvatusopillinen kirjasto- ja lukusalisäätiö, Bragen leikekokoelma sekä Pykälä-yhdistys ja Juristklubben Codex.

*Lainojen jakaantuminen kauno- ja tietokirjallisuuteen aikuisten sekä nuorten ja lasten lainausosastoilla:
Utlåningens fördelning på fack- och skönlitteratur vid avdelningarna för vuxna samt barn och ungdom:
Fiction and non-fiction book issues in adult and junior departments:*

Lainauspiste Utlåningsställe Lending point	Aikuisten kirjallainat/Utlåning åt vuxna/ Issues to adults			Lasten ja nuorten kirjallainat/Utlåning åt barn och ungdom/Issues to children and young people			Kirjallainat kaikkiaan/Boklån inalles/ Total adult and junior				
	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non-fiction	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	Yhteensä Summa Total	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non-fiction	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	Yhteensä Summa Total	Tieto- kirjallisuus Fack- litteratur Non-fiction	%	Kauno- kirjallisuus Skön- litteratur Fiction	%	Yhteensä Summa Total
Pääkirjasto/Huvudbiblioteket/Main Library ...	304 743	323 385	628 128	18 148	102 670	120 818	322 891	43.1	426 055	56.9	748 946
Sivukirjasto/Filial/Branch Library:											
Eteläinen/Södra	30 812	51 200	82 012	6 395	38 958	45 353	37 207	29.2	90 158	70.8	127 365
Haaga/Haga	38 232	68 185	106 417	3 995	37 568	41 563	42 227	28.5	105 753	71.5	147 980
Herttoniemi/Hertonäs	27 693	48 885	76 578	3 860	40 276	44 136	31 553	26.1	89 161	73.9	120 714
Kaarela/Kårböle	13 535	23 392	36 927	2 232	21 336	23 568	15 767	26.0	44 728	74.0	60 495
Kallio/Berghäll	115 976	194 260	310 236	15 765	86 932	102 697	131 741	31.9	281 192	68.1	412 933
Kulosaari/Brändö	10 512	20 224	30 736	1 833	15 990	17 823	12 345	25.5	36 214	74.5	48 559
Käpylä/Kottby	35 977	51 175	87 152	4 732	34 822	39 554	40 709	32.1	85 997	67.9	126 706
Lauttasaari/Drumsö	40 851	65 733	106 584	4 437	38 336	42 773	45 288	30.3	104 069	69.7	149 357
Malmi/Malm	10 898	17 342	28 240	1 398	16 793	18 191	12 296	26.5	34 135	73.5	46 431
Maunula/Månsas	18 039	35 066	53 105	3 834	43 011	46 845	21 873	21.9	78 077	78.1	99 950
Munkkiniemi/Munksnäs	38 446	55 573	94 019	3 935	31 721	35 656	42 381	32.7	87 294	67.3	129 675
Oulunkylä/Äggelby	9 679	21 811	31 490	1 319	18 651	19 970	10 998	21.4	40 462	78.6	51 460
Pakila/Baggböle	6 850	15 241	22 091	1 421	17 861	19 282	8 271	20.0	33 102	80.0	41 373
Pitäjänmäki/Sockenbacka	15 590	31 112	46 702	3 251	23 096	26 347	18 841	25.8	54 208	74.2	73 049
Porolahti/Porovik	11 674	32 981	44 655	6 019	36 316	42 335	17 693	20.8	69 297	79.7	86 990
Puistola/Parkstad	10 771	15 477	26 248	2 102	22 090	24 192	12 873	25.5	37 567	74.5	50 440
Suomenlinna/Sveaborg	2 011	5 387	7 398	774	5 098	5 872	2 785	21.0	10 485	79.0	13 270
Tapanila/Staffansby	4 024	9 854	13 878	1 555	18 662	20 217	5 579	16.4	28 516	83.6	34 095
Toukola/Majstad	5 397	10 398	15 795	556	6 575	7 131	5 953	26.0	16 973	74.0	22 926
Töölö/Tölö	40 378	62 143	102 521	6 382	44 206	50 588	46 760	30.5	106 349	69.5	153 109
Vallila/Vallgård	35 284	60 081	95 365	2 758	28 350	31 108	38 042	30.1	88 431	69.9	126 473
Vallisaari/Skanslandet	332	836	1 168	83	809	892	415	20.1	1 645	79.9	2 060
Vartiokylä/Botby	17 858	30 522	48 380	3 712	39 368	43 080	21 570	23.6	69 890	76.4	91 460
Vuosaari/Nordsjö	17 724	35 169	52 893	3 924	39 273	43 197	21 648	22.5	74 442	77.5	96 090
Kirjastoauto-os./Bokbussavd./Bookmobile ...	54 081	159 444	213 525	14 153	243 717	257 870	68 234	14.5	403 161	85.5	471 395
Laitoskirjasto/Anstaltsbiblioteket/Institution Library	41 135	84 867	126 002	1 084	11 270	12 354	42 219	30.5	96 137	69.5	138 356
Yhteensä/Summa/Total of issues	958 502	1 529 743	2 488 245	119 657	1 063 755	1 183 412	1 078 159	29.4	2 593 498	70.6	3 671 657

Erikielisen kirjallisuuden lainausta valaiseva taulukko:

Tabell över utlåningen av litteratur på olika språk:

Table illustrating the issues in different languages:

Lainauspiste Utlåningsställe Lending point	Suomenk. kirjallisuus Finskspråkig litt. Finnish literature		Skand. kirjallisuus Litt. på skand. språk Scand. literature		Muunk. kirjallisuus Litt. på utl. språk Foreign literature		Kaikkiaan Sammandrag Total	
		%		%		%		%
Pääkirjasto/Huvudbiblioteket/ Main Library	537 320	71.7	162 837	21.7	48 789	6.6	748 946	20.4
Sivukirjasto/Filial/Branch Library:								
Eteläinen/Södra	113 227	88.9	12 891	10.1	1 247	1.0	127 365	3.5
Haaga/Haga	136 553	92.3	9 580	6.5	1 847	1.2	147 980	4.0
Herttoniemi/Hertonäs	111 571	92.4	7 504	6.2	1 639	1.4	120 714	3.3
Kaarela/Kärböle	50 397	83.3	8 441	14.0	1 657	2.7	60 495	1.6
Kallio/Berghäll	393 159	95.2	15 921	3.8	3 853	1.0	412 933	11.2
Kulosaari/Brändö	37 973	78.2	9 567	19.5	1 019	2.3	48 559	1.3
Käpylä/Kottby	112 676	88.9	9 241	7.3	4 789	3.8	126 706	3.5
Lauttasaari/Drumsö	115 290	77.2	29 379	19.7	4 688	3.1	149 357	4.1
Malmi/Malm	44 675	96.2	1 560	3.4	196	0.4	46 431	1.2
Maunula/Mänsas	93 731	93.8	5 438	5.4	781	0.8	99 950	2.7
Munkkiniemi/Munksnäs	103 423	79.8	22 271	17.2	3 981	3.0	129 675	3.6
Oulunkylä/Äggelby	47 225	91.8	3 618	7.0	617	1.2	51 460	1.4
Pakila/Baggböle	40 458	97.8	728	1.8	187	0.4	41 373	1.1
Pitäjänmäki/Sockenbacka	65 212	89.2	6 099	8.3	1 738	2.5	73 049	2.0
Porolahti/Porovik	83 599	96.1	2 913	3.3	478	0.6	86 990	2.4
Puistola/Parkstad	48 533	96.2	1 454	2.9	453	0.9	50 440	1.4
Suomenlinna/Sveaborg	13 122	98.9	133	1.0	15	0.1	13 270	0.4
Tapanila/Staffansby	33 821	99.2	252	0.7	22	0.1	34 095	0.9
Toukola/Majstad	21 715	94.7	1 090	4.8	121	0.5	22 926	0.6
Töölö/Tölö	125 568	82.0	23 474	15.3	4 067	2.7	153 109	4.2
Vallila/Vallgård	121 602	96.1	4 317	3.4	554	0.5	126 473	3.4
Vallisaari/Skanslandet	2 017	97.9	18	0.9	25	1.2	2 060	0.1
Vartiokylä/Botby	86 078	94.1	4 623	5.0	759	0.9	91 460	2.5
Vuosaari/Nordsjö	91 483	95.2	4 007	4.2	600	0.6	96 090	2.6
Kirjastoauto-os./Bokbussavd./ Bookmobile	418 344	88.7	44 170	9.4	8 881	1.9	471 395	12.8
Laitoskirjasto/Anstaltsbibliote- ket/Institution Library	123 450	89.2	13 779	10.0	1 127	0.8	138 356	3.8
Yhteensä/Summa/Total of issues	3 172 222	86.4	405 305	11.0	94 130	2.6	3 671 657	100.0
(1968)	3 046 560	86.5	383 959	10.9	89 633	2.6	3 520 152	100.0